

Recenzija knjige

Economically-Dependent Workers: Employment in a Decent Economy : International, European and Comparative Law Perspective : a Handbook

SCHUBERT, Claudia (Ed.). *Economically-dependent workers: employment in a decent economy: international, European and comparative law perspective: a handbook*. C. H. Beck; Hart; Nomos, 2022 – 304 str.

Kot uvodoma izpostavljajo avtorji recenzirane knjige, razlika med zaposlenimi v delovnem razmerju in samozaposlenimi osebami nikoli ni bila črno-bela. Sodna praksa, zakonodaja in literatura že od nekdaj upoštevajo vmesni status med zaposlitvijo oziroma delovnim razmerjem in samozaposlitvijo oziroma opravljanjem samostojne dejavnosti. Gre za status ekonomsko odvisne osebe, ki v določenih državah posamezniku zagotavlja podlago za posebno pravno varstvo, ki ga ostali samozaposleni niso deležni, hkrati pa je obseg tega varstva praviloma manjši, kot so ga deležni zaposleni. Od prvih jih loči obstoj ekonomske odvisnosti le od enega oz. manjšega števila naročnikov, od slednjih pa odsotnost osebne podrejenosti. Čeravno so ekonomsko odvisni delavci trenutno v ospredju predvsem zaradi digitalizacije in spletnih platform, gre za skupino, ki je obstajala že dolgo pred pojavom tehnoloških in tehničnih sprememb na trgu dela.

Knjiga *Economically dependent workers: employment in a decent economy: international, European and comparative law perspective: a handbook* je rezultat raziskovalnega projekta petnajstih avtorjev iz različnih evropskih držav o pravni ureditvi in pravnem varstvu ekonomsko odvisnih delavcev ter je razdeljena na štiri vsebinske dele.

V prvem delu, ki je vsebinsko najobsežnejši, nacionalni strokovnjaki analizirajo pravno ureditev ekonomsko odvisnih oseb z vidika delovnega prava in prava socialne varnosti v enajstih evropskih državah: v Avstriji (*Franz Marhold*), Franciji (*Francis Kessler* in *Gheorghe Big*), Nemčiji (*Claudia Schubert*), na Irskem (*Michael Doherty*), v Italiji (*Maurizio Del Conte* in *Elena Gramano*), na Nizozemskem (*Mijke Houwerzijl*), Portugalskem (*José João Abrantes*), v Sloveniji (*Luka Tičar*), Španiji (*Adrián Todolí Signes*), na Švedskem (*Annamaria Westregård*) in v Združenem kraljestvu (*Anne Davies*). Med njimi lahko prepoznamo tako države, ki ekonomsko odvisnim delavcem že zagotavljajo

določeno delovno- in socialnopravno varstvo na zakonodajni ravni oziroma slednjega trenutno vzpostavljajo (Nemčija, Avstrija, Italija, Slovenija, Španija, Portugalska in Francija), kot tiste, ki ekonomsko odvisnim delavcem pravno varstvo zagotavljajo v okviru kolektivnih pogodb (kot sta Nizozemska in Irska). V primerjalnopravni analizi, ki zaključuje prvi del, avtorica *Claudia Schubert*, ki je hkrati tudi urednica knjige, ugotavlja, da opredelitev ekonomsko odvisnih delavcev in njihovo pravno varstvo v proučevanih državah še zdaleč nista enotna. Kljub vsem razlikam v podrobnostih pa ureditev v vseh državah temelji na ugotovitvi, da je omejitev delovnega prava in/ali prava socialne varnosti na zaposlene v delovnem razmerju, ki so osebno odvisni od delodajalca, preveč omejujoča, saj tudi ekonomsko odvisni delavci potrebujejo primerljivo socialno zaščito.¹

V drugem delu je predstavljena zaščita, ki se ekonomsko odvisnim delavcem zagotavlja v okviru mednarodnega (delovnega in socialnega) prava. Sestavljen je iz dveh poglavij, pri čemer prvo ekonomsko odvisne delavce obravnava z vidika pravnih standardov Mednarodne organizacije dela (MOD), drugo pa z vidika pravnega varstva, ki jim ga zagotavlja Evropska socialna listina. *Anne Trebilcock* ugotavlja, da se pojem *ekonomsko odvisni delavec* kot tak redko pojavlja v instrumentih, ki jih je sprejela MOD, ali v pripombah nadzornih mehanizmov, vzpostavljenih za spremljanje skladnosti z mednarodnimi standardi dela. Kljub temu številni instrumenti in politični dokumenti MOD segajo širše ter določajo načela in pravice, ki veljajo za vse delavce. Avtorica v zaključku poglavja razpravlja o možnosti nadaljnjega razvoja normativnega dela MOD glede ekonomsko odvisnih oseb, pri čemer poudari potrebo po okrepljenem zavzemanju za spoštovanje pravic in zaščite, ki jih že uživajo vsi delavci v skladu z veljavnim mednarodnim delovnim pravom. V poglavju o pravnem varstvu ekonomsko odvisnih delavcev z vidika Evropske socialne listine *Monika Schlachter* razpravlja o vprašanju, ali pravice iz listine vključujejo tudi osebe, ki delo opravljajo na drugi pravni podlagi in ne na podlagi pogodbe o zaposlitvi. Da pridemo do odgovora, je treba preučiti poseben cilj vsake določbe in dokazati, ali njen namen zahteva

¹ Pojem socialna zaščita (angl. *social protection*) se v knjigi uporablja kot nadpomenka za zaščito, ki jo delavcem zagotavljajo določbe delovnega prava in prava socialne varnosti. V slovenskem pravnem sistemu pa se pojem socialna zaščita praviloma razlaga kot najširši pojem v socialnem sistemu, ki obsega sistem socialne varnosti, vključno s sistemi socialnih zavarovanj, socialnega varstva, socialnih ugodnosti in spodbud. Glej A. Bubnov Škoberne in G. Strban, *Pravo socialne varnosti*, Ljubljana: GV Založba, 2010, str. 46.

izključitev samozaposlenih oseb. Če kazalnikov v tej smeri ni, se lahko domneva, da so pravice delavcev zagotovljene neodvisno od pravne podlage, na osnovi katere opravljajo delo.

Čeravno je vedno večje število t.i. novih samozaposlenih oseb v zadnjih dvajsetih letih spodbudilo mnoge razprave o ekonomsko odvisnih osebah na ravni EU, številnim pobudam doslej ni sledil noben zakonodajni ukrep. V tretjem delu »v iskanju samoroga« *Rüdiger Krause* pravno ureditev ekonomsko odvisnih oseb v pravu EU obravnava skozi tri vsebinske sklope. V prvem analizira obstoječe primarno in sekundarno pravo EU v zvezi s socialno zaščito ekonomsko odvisnih delavcev, v drugem išče odgovor na vprašanje, ali se lahko pristojnost držav članic, kot jo na tem področju predvideva Pogodba o delovanju EU, uporabi za sprejetje direktiv o socialni zaščiti in kakšna vsebina takih direktiv je zaželeno, v tretjem pa naslovi vprašanje kolektivnega pogajanja ekonomsko odvisnih delavcev kot sredstva kolektivne samopomoči. Čeprav se na prvi pogled to zdi nemogoča naloga, avtor ugotavlja, da »*je z nekaj dobre volje samoroga mogoče najti in ukrotiti.*«

Zadnji, četrti del je namenjen zaključnim ugotovitvam in predlogom za nadaljnji razvoj pravnega varstva ekonomsko odvisnih delavcev s poudarkom na vključevanju slednjih v evropsko socialno politiko. Pritrditi gre avtorici *Claudii Schubert*, ki poudarja pomen vpliva MOD in EU na nacionalno zakonodajo ter nadaljnji razvoj pravnega položaja in socialne zaščite ekonomsko odvisnih delavcev. Pristop k zagotavljanju pravnega varstva delavcev, ki temelji na človekovih pravicah, ne more biti omejen na kategorijo odvisnih delovnih razmerij. Namesto tega je treba takšen pristop prilagoditi namenom temeljnih pravic in potrebi po varstvu.

Čeravno lahko o slednjih v zadnjih letih najdemo mnogo strokovne in znanstvene literature, pa gre za prispevke, ki so praviloma del širše razprave o nestandardnih oblikah zaposlitve in samozaposlitve ali pa naslavljajo le posamezen vidik ekonomsko odvisnih oseb. Tudi primerjalnopravne razprave so praviloma omejene na manjše število držav, medtem ko obravnavana knjiga vključuje analizo pravne ureditve vseh držav članic EU, ki priznavajo ekonomsko odvisne osebe kot posebno pravno kategorijo oziroma tem delavcem zagotavljajo (vsaj omejeno) pravno varstvo. Kot njeno bistveno prednost lahko poleg tega označimo celovitost obravnavanja pravnega položaja ekonomsko odvisnih delavcev z nacionalnega, mednarodnega in evropskega vidika. Knjiga odgovarja na mnoga vprašanja, ki se odpirajo pri obravnavi pravnega položaja

ekonomsko odvisnih oseb. Odlikuje jo bralki in bralcu prijazen jezik, zato je namenjena tako pravnim strokovnjakom s področja delovnega prava in prava socialne varnosti kot študentkam in študentom na različnih ravneh študija.

Sara Bagari, mag. prava,
Pravna Fakulteta Univerze v Ljubljani